

ATT LÄSA OCH ANALYSERA SKÖNLITTERATUR

LITTERATURBANKENS SKOLA

ATT LÄSA SKÖNLITTERATUR

Om du kan läsa det här är du
förstås läskunnig.

Efter att man lärt sig läsa blir
läsprocessen automatiserad,
den går av sig själv.

Även om man inte glömmer
läsförmågan i första taget
kräver den övning och
underhåll om man ska
upprätthålla den och utvecklas
– precis som att cykla.

STRATEGIER FÖR ATT LÄSA SKÖNLITTERATUR

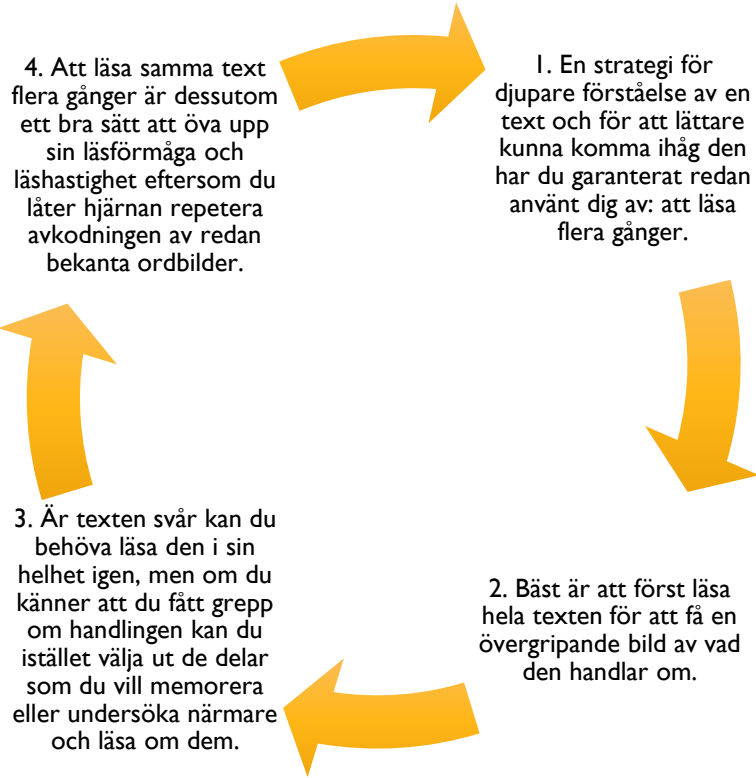
Om man nöjesläser krävs oftast ingen strategi, det är bara att läsa på.

Om du däremot ska använda texten du läst på något specifikt sätt – t. ex. komma ihåg den inför ett prov eller analysera den – är det bra att använda sig av strategier för att hjälpa hjärnan att bearbeta texten.

Du har garanterat redan använt flera strategier för läsning.

LÄSSTRATEGI: ATT LÄSA FLERA GÅNGER

LÄSSTRATEGI: ANTECKNA

Ytterligare en strategi är att under läsningen ha en anteckningsbok eller ett tomt dokument på datorn i närheten medan du läser.

Skriv upp sådant som du tycker känns viktigt tillsammans med sidnummer.

Kom ihåg att också skriva något kort om *varför* det är viktigt, det kan annars vara lätt att glömma bort.

LÄSSTRATEGI: MÄRKA UPP DELAR

LITTERATURBANKENS SKOLA

Vill du inte stanna upp i läsningen kan du istället märka upp delar som du uppfattar som särskilt viktiga eller svåra. Sådant som du vill gå tillbaka till i ett senare skede.

Ett sätt att göra detta är att stryka under eller göra hundöron – men det får du förstås bara göra i böcker du själv äger.

Vill du inte att din märkning ska vara permanent kan du använda dig av flikar med klister som du sätter fast i boken, de finns att köpa på bokhandlar.

LÄSSTRATEGI: SAMMANFATTA

LITTERATURBANKENS SKOLA

Vill du att informationen i texten ska bli lätt att använda sig av senare eller att komma ihåg är det bra att **sammanfatta** det du läst.

Det behöver varken göras utförligt eller särskilt noggrant, det viktiga är att du går igenom texten, väljer ut det mest centrala och kortfattat omformulerar det.

Ofta behöver du inte gå tillbaka och läsa dina sammanfattningar efteråt, för bara genom *att du har sammanfattat* har du bearbetat informationen du läst och gjort det mycket lättare för hjärnan att minnas den.

LÄSSTRATEGI: SVARA PÅ FRÅGOR

Vill man nå en djupare förståelse av en text är det också konstruktivt att **svara på frågor** om den.

Precis som när du sammanfattar är det inte jätteviktigt vad och hur du skriver dina svar. Det viktigaste är istället att du genom frågorna tänker på vad som egentligen står i texten.

I skolan får man nästan alltid färdiga frågor från läraren eller kanske läroboken.

Om det inte finns några färdiga instuderingsfrågor kan du testa att be en språkmodell som ChatGPT om hjälp med att formulera några stycken. Tänk bara på att det inte är säkert att språkmodellen har koll på det verk du har läst – om frågorna inte stämmer överens med innehållet ska du därför lita mer på din egen tolkning än på språkmodellens.

LÄSSTRATEGIER

Brukar du använda dig av någon annan lässtrategi?

ATT ANALYSERA SKÖNLITTERATUR

Litteraturvetenskap kallas den vetenskapliga disciplin som ägnas åt studiet av skönlitteraturen: hur den kom till, hur den är uppbyggd och hur den både speglar och påverkar världen.

Eftersom det är en mycket gammal vetenskap har man utvecklat massor av olika sätt att närma sig och undersöka litteraturen.

Ett av de mer lättillgängliga sätten är att analysera litteraturen utifrån *tema*, det vill säga att göra en *tematisk analys*.

TEMATISK ANALYS

Ett tema är de stora, övergripande ämnen som alla kan människor på något sätt kan relatera till och som är vanliga att ta upp i berättelser.

Vanliga teman är till exempel döden, kärleken, ensamhet eller meningen med livet. sådant som människor i alla tider funderat över och brottats med.

TEMATISK ANALYS

När du ska göra en tematisk analys är det relevant att ta fram strategierna som nämns här:

- ❖ Läs igenom hela texten så att du får en övergripande bild av den.
- ❖ Anteckna eller märk upp de delar som tar upp sitt tema.
- ❖ Sammanfatta verket i ett par meningar för att hjälpa minnet på traven.

Ska du undersöka en hel bok är det bra att sammanfatta efter varje kapitel du läst. Om du gör det direkt efter läsningen tar det sällan särskilt lång tid och det kommer garanterat att underlätta ditt kommande analysarbete.

TEMATISK ANALYS

Gå därefter tillbaka och läs om de delar av verket som tar upp det tema du ska undersöka.

Utgå från det du hittar där när du arbetar vidare med att undersöka ditt tema.

Ofta är det lättaste att jämföra olika verk som tar upp samma tema eftersom du då kan kontrastera de olika verken mot varandra. Behandlar de temat på samma sätt eller skiljer det sig åt?

TEMATISK ANALYS

Försök att besvara följande frågor så djupgående som möjligt. Hitta konkreta exempel som stödjer dina svar.

- ❖ Hur skildras temat?
- ❖ Vilka ord används för att beskriva det?
- ❖ Framställs det som något positivt eller negativt?
- ❖ Något som skapar eller löser problem?
- ❖ Påverkar temat de olika rollfigurerna i verket på samma sätt, eller finns det skillnader mellan rollfigurerna?
- ❖ Vad bygger de skillnaderna på?

TEMATISK ANALYS

Slutligen är det dags att sammanställa det du kommit fram till, muntligt eller skriftligt beroende på hur din analys ska presenteras.

Var jättenoga med att inte bara berätta om dina slutsatser utan också hur du kommit fram till dem. Ta fram exempel där ditt tema förekommer och förklara hur de ska uppfattas.

Man kan tänka på det nästan som en form av argumentation, det gäller att övertyga den som läser eller lyssnar om att din tolkning är rätt och rimlig, med hjälp av trovärdiga bevis.